GARANȚII LEGALE DE PROTECȚIE A COPIILOR SUPUȘI VIOLENȚEI ÎN SPORT

LEGAL GUARANTEES FOR THE PROTECTION OF CHILDREN SUBJECTED TO VIOLENCE IN SPORTS

CZU: 343.54:796:341.231.14-053.2 **https://doi.org/10.59295/spd2024j.22**

Oleg TELEVCA,
ORCID: 0000-0001-8410-7806
e-mail: oleg.televca@usm.md
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *Children have the right to play sports in a safe and friendly environment. Their rights are set out in the Convention on the Rights of the Child. However, sport was not and still is not a safe environment for children and young people, with various cases of abuse, harassment and violence being known. In recent years, however, victims of various forms of violence in sports have obtained the opportunity to be heard.*

The article refers to the existing normative basis in the Republic of Moldova about the protection of the rights of children subjected to violence in sports.

Keywords: *children, protection, rights, sports, violence.*

INTRODUCERE

În fiecare zi copii și tineri în întreaga lume participă la activități sportive. Pentru unii aceasta reprezintă divertisment și recreere, pentru alții - programe de antrenament. Unii tineri, însă, pot alege o carieră în sport în calitate de sportiv, antrenor sau persoană cu funcții de răspundere. Deși sportul este prezentat, de regulă, ca un beneficiu, totuși, uneori, sportul poate fi un mijloc de a distrage atenția de la comportamentele antisociale sau, chiar, infracționale.

Copiii au dreptul să practice sportul într-un mediu sigur și binevoitor. Drepturile lor sunt stabilite în Convenția cu privire la drepturile copilului. Cu toate acestea, sportul nu a fost și, încă nu este un mediu sigur pentru copii și tineri, fiind cunoscute diverse cazuri de abuz, hărțuire, violență. În ultimii ani, însă, victimele supuse diferitor forme de violență în sport au obținut posibilitatea de a fi auziți.

MATERIALE ȘI METODE

Material. Pentru elaborarea articolului a fost utilizată legislația internațională, europeană și națională relevantă, unele cercetări ale autorilor străini.

Metode de cercetare utilizate*:* documentarea (colectarea de date din documentele oficiale, precum și din studii științifice); metoda analizei și sintezei actelor normative și de aplicare a normelor de drept.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Până nu demult nici nu se punea la dubii faptul că sportul este doar în beneficiul copiilor. Până la sfârșitul anilor 90- începutul anilor 2000 foarte puține organizații sportive aveau sisteme și structuri de reacție la plângerile în legătură cu comportamentul adulților. Încă câțiva ani în urmă, autorii Celia Brackenridge, Tess Kay și Daniel Rhind [1] declarau că este bine cunoscut că în sport drepturile copilului nu sunt în centrul atenției și nu se iau în considerare de fiecare dată riscurile cărora sunt supuși copiii, fapt care permitea crearea unei culturi organizaționale, ce nu admitea să se discute despre tratamentul violent și daunele provocate copiilor.

Copiii și tinerii sunt mai vulnerabili decât adulții și sunt ușor supuși unor riscuri caracteristice doar sportului - de exemplu, risc sporit de comportament violent față de copii din sportul de performanță (atletică, patinaj artistic etc).

Multe programe de suport în beneficiul dezvoltării copiilor se referă la unele categorii de copii aflați în situații de risc, supuși violenței în viața cotidiană și care văd în sport un refugiu. Datoria adulților este să creeze condiții ca activitățile sportive a acestor categorii de copii să aibă loc într-un anturaj sigur pentru ei.

În acest context, către summit-ul londonez ,,Beyond Sport 2012" organizațiile-partenere au elaborat un proiect de pachet de *„Standarde"* cunoscute la momentul actual drept *„Garanții",* care au fost supuse unei perioade de probă și dezvoltate în următorii 2 ani până la versiunea finală propusă în 2014 și pusă în acțiune la conferința ,,Beyond Sport" în octombrie 2014. Acest document pune fundamentul pentru o abordare complexă a asigurării securității copiilor din toată lumea și protecției în toate sferele sportului. Ele au stat la baza elaborării politicilor de protecție a copiiilor (Safeguarding) care reprezintă responsabilitatea organizației de a se asigura că sportul este o experiență sigură, pozitivă și care aduce bucurie tuturor copiilor și că toți copiii sunt protejați și feriți de a trăi experiențe abuzive sau cu potențial vătămător și/sau dăunător atunci când sunt implicați în activități sportive, în funcție de capacitatea lor fizică și mentală și la orice nivel de implicare (performanță, sport de masă, mediu recreațional).

Responsabilitatea pe care o au organizațiile este de a se asigura că personalul, operațiunile și programele lor nu dăunează copiilor, adică nu expun copiii la riscul de vătămare și la abuz, și că orice suspiciuni pe care organizația le are legat de nerespectarea siguranței copiilor, în mediul sportiv în care ei activează, este semnalată autorităților îndreptățite.

Siguranța copiilor în sport se referă la acțiunile care sunt întreprinse pentru a fi siguri că toți copiii beneficiază de condiții de siguranță și sunt protejați de orice prejudiciu atunci când sunt implicați în mod direct sau indirect în programele și activitățile sportive.

Procedurile de safeguarding (garantarea siguranței) includ: *măsuri de prevenție, măsuri de răspuns și măsuri de monitorizare și evaluare.*

- **Măsurile de prevenție** sunt măsurile menite să reducă riscurile ca un copil să fie vătămat;

- **Măsurile de răspuns** sunt măsurile menite să asigure faptul că, în caz de apariție sau suspectare a unui incident, acest lucru nu este trecut cu vederea și se întreprind acțiuni prin care se răspunde concret la orice situații potențiale de risc, se asigură și se verifică asistarea copilului și se previne reapariția, pe cât posibil, a unor situații similare.
- **Măsurile de monitorizare** și **evaluare** sunt menite să urmărească procesul de soluționare a unor incidente și să verifice faptul că procedurile de safeguarding sunt respectate și implementate adecvat.

Garanțiile de protecție stabilesc ce trebuie să facă organizațiile care petrec competiții sportive pentru copii și tineri. Garanțiile nu trebuie examinate ca scop, dar ca instrucțiuni care ar ajuta la organizarea competițiilor astfel încât drepturile și interesele copiilor să fie asigurate. Fără îndoială, aceste garanții au la bază actele internaționale, legislația națională existentă, standardele de protecție a copilului.

Cu certitudine, siguranţa copilului este responsabilitatea tuturor și ar trebui să fie o preocupare constantă a tuturor celor implicaţi în sport. Riscurile pentru tinerii sportivi sunt unice pentru sport, cum ar fi relația antrenor-sportiv, intensitatea practicii sportive și cerințele competiției, interesul mass-media pentru copii sportivi, practicile de recrutare a sportivilor, relocarea minorilor într-o unitate de instruire la distanță, variate locuri și ore de antrenament, separarea de familie sau școală ș.a. care fac copiii mai vulnerabili în raport cu alți copii. Personalul din cluburile sportive, voluntarii, părinţii și copiii au cu toţii datoria de a adera la principiile unui sport făcut în siguranță prin cele mai bune practici [2].

Și în Republica Moldova protecția copilului este aliniată, în mare parte, cadrului internațional privind drepturile copilului. La baza sistemului de protecție a copilului se află Constituția Republicii Moldova, care proclamă dreptul familiei și al copilului la protecție, inclusiv prin garantarea dreptului la viață, integritate fizică și psihică, asigurarea asistenței și protecției sociale, garantarea dreptului la asistență medicală și a dreptului de a locui într-un mediu sigur.

Procesul de aliniere a cadrului normativ și a practicilor din domeniu la prevederile Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, precum și ale altor documente internaţionale au fost până recent un proces nefinalizat, însă, la 30 noiembrie 2023 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat o nouă lege și anume, Legea nr.370/2023 privind drepturile copilului.

În noua lege, fiecare drept al copilului este descris pe deplin, conform Convenției ONU. De asemenea, în document sunt stipulate principalele definiții din domeniu, sunt elucidate principiile de asigurare a drepturilor copilului, atribuțiile autorităților publice centrale și locale și interacțiunea acestora în procesul de asigurare a respectării drepturilor copilului. Totodată, textul legii a fost completat cu articole noi, care vizează dreptul copilului la libera exprimare, opinie și participare. Legea promovează interesul superior al copilului care constă în asigurarea unor condiții adecvate pentru creșterea și dezvoltarea armonioasă a copilului, ținând cont de particularitățile individuale ale personalității lui și de situația concretă în care acesta se află.

Anterior, la 05 mai 2022, Republica Moldova a ratificat Protocolul facultativ la Convenţia ONU cu privire la drepturile copilului referitor la procedura de comunicare, care să permită copiilor sau reprezentanților acestora să depună plângeri individuale în cazul încălcării drepturilor lor. Protocolul instituie procedura internațională de depunere a plângerilor pentru încălcarea drepturilor copiilor, precum și procedura de comunicare interstatală și de investigare a încălcărilor grave sau sistemice. Astfel, copiii vor putea depune plângeri direct la Comitetul ONU, în cazul în care consideră că drepturile lor au fost lezate.

Pornind de la actele internaționale menite să garanteze protecția copiilor din sport contra violenței, menționăm următoarele instrumente ale ONU și UNESCO:

1. Declaraţia Universală a Drepturilor Omului adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948;
2. Convenția cu privire la drepturile copilului adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20 Noiembrie 1989;
3. Convenţia Europeană a Drepturilor Omului din 4 noiembrie1950;
4. Proiectul Strategii Naționale de Dezvoltare a Sportului „SPORT 2030” Strategia națională de dezvoltare a sportului pentru anii 2024-2030 „Sport 2030”;
5. Codul Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17 iulie 2014;
6. Legea nr.370/ din 30 noiembrie 2023 privind drepturile copilului;
7. Legea nr. 140 din 14 iunie 2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți;
8. Legea nr. 45 din 01 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie;
9. Legea nr. 330 din 25 martie 1999 cu privire la cultura fizică și sport;
10. Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08 aprilie 2014 cu privire la aprobarea Instrucţiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistenţa şi monitorizarea copiilor victime şi potenţiale victime ale violenţei, neglijării, exploatării şi traficului;
11. Ordinul Ministerului Educației nr. 77 din 22 februarie 2013 cu privire la procedura de organizare instituțională şi de intervenţie a lucrătorilor instituţiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului;
12. Ordinul Ministerului Educației nr. 861 din 07 septembrie 2015 pentru aprobarea Codului de etică al cadrului didactic;
13. Politica de protecție a copilului în instituția de învățământ, Ghid de implementare;
14. Programul national pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 347 din 01 iunie 2022

Mai este un document numit Cartea albă privind sportul adoptată prin Rezoluția Parlamentului European din 8 mai 2008 despre care nu se prea se vorbește la noi în țară, însă în contextul integrării europene aplicarea ei ar fi inevitabilă. Anume acest docu-

ment prin terminologia utilizată, atrage atenția asupra violenței din timpul evenimentelor sportive și nu doar. În lit. T. din partea introductivă Carta stipulează următoarele „*întrucât **violența din timpul evenimentelor sportive** rămâne o problemă nesoluționată și se poate manifesta în diferite moduri; întrucât evenimentele sportive de importanță favorizează prostituția și traficul de femei **și copii** pe întreaga lor durată”,* iar în pct. 38 prevede „*invită Comisia și statele **membre să combată exploatarea fetelor și a băieților în domeniul sportului și traficul de copii,** prin punerea strictă în aplicare a legilor și a normelor existente; sugerează că ar fi de dorit creșterea nivelului de securitate juridică, în special în aplicarea normelor referitoare la sportivii formați pe plan local”.*

CONCLUZII

Atât la nivel internațional, european cât și național sunt expuse preocupări privind aplicarea violenței față de copiii din sport. În această ordine de idei și Republica Moldova are un cadru normativ, după noi, consistent pentru a proteja copiii antrenați în sportul de performanță sau de amatori, ori pur și simplu, în activități sportive școlare. Cu toate acestea, ceea ce ar putea crea probleme este aplicarea normelor existente, deoarece faptul dat se ciocnește de fiecare data de aspectul subiectiv, adică persoana care aplică nemijlocit norma.

REFERINȚE

1. Celia Brackenridge, Tess Kay & Daniel Rhind Sport, Children’s Rights and Violence Prevention: A Sourcebook on Global Issues and Local Programmes, Brunel University Press , 2012, ISBN 978-1-908549-07-5 //În: https://bura.brunel.ac.uk/bitstream/2438/7072/2/Fulltext.pdf
2. Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., & Starr, K. (2016). “International Olympic Committee Consensus Statement: Harassment and abuse (non-accidental violence) in sport” Br J Sports Med, 50(17), 1019–1029// În: https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Athletes/Medical-Scientific/Consensus-Statements/2016_harassment-abuse-non-accidental-violence-sport.pdf
3. Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948 // În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115540&lang=ro
4. Convenția cu privire la drepturile copilului adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20 Noiembrie 1989// În: https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf
5. Convenția Europeană a Drepturilor Omului din 4 noiembrie1950// În: https://www.lhr.md/wp-content/uploads/2017/08/Convention_RON.pdf
6. Proiectul Strategii Naționale de Dezvoltare a Sportului „SPORT 2030” Strategia națională de dezvoltare a sportului pentru anii 2024-2030 „Sport 2030”//

În: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu-53-mec-2024.pdf
7. Codul Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17 iulie 2014// În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143290&lang=ro#
8. Legea nr.370/ din 30 noiembrie 2023 privind drepturile copilului// În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140710&lang=ro
9. Legea nr. 140 din 14 iunie 2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți// În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139010&lang=ro#
10. Legea nr. 45 din 01 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie// În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141510&lang=ro#
11. Legea nr. 330 din 25 martie 1999 cu privire la cultura fizică și sport// În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136950&lang=ro#
12. Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08 aprilie 2014 cu privire la aprobarea Instrucţiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistenţa şi monitorizarea copiilor victime şi potenţiale victime ale violenţei, neglijării, exploatării şi traficului// În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142681&lang=ro#
13. Ordinul Ministerului Educației nr. 77 din 22 februarie 2013 cu privire la procedura de organizare instituțională şi de intervenţie a lucrătorilor instituţiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului// În: https://mecc.gov.md/sites/default/files/procedura_de_organizare_institutionala_si_de_interventie_a_lucratorilor_institutiilor_de_invatamant_in_cazurile_de_abuz_neglijare_exploatare_trafic_al_copilului.pdf
14. Ordinul Ministerului Educației nr. 861 din 07 septembrie 2015 pentru aprobarea Codului de etică al cadrului didactic// În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143875&lang=ro#
15. Politica de protecție a copilului în instituția de învățământ, Ghid de implementare// În: https://mecc.gov.md/sites/default/files/politica_de_protectie_a_copiluluighid_de_implementare.pdf
16. Programul national pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 347 din 01 iunie 2022 În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131899&lang=ro
17. Rezoluţia Parlamentului European din 8 mai 2008 referitoare la Cartea albă privind sportul// În: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-6-2008-0198_RO.html?redirect